

История

НА УЧЕБНОТО ДЕЛО НА С. КРУШОВЕНЕ (ОРЕХОВСКА ОКОЛИЯ)

Село Крушовене е на 9 км. Южно от устието на р. Искър, разположено на левия бряг на воденичната вада (изкуствено прокопан ръкав от р. Искър) и запазено от западните и североизточни ветрове от два хълма, които образуват почти триъгъл.

Документални сведения за произхода на името Крушовене няма. Едни твърдят, че произлиза от една китка дебели круши, която се е намирала на територията на селото, а други, че произлиза от някакви по ранни заселници от село Крушовица, Плевенско, за които новите жители на селото нищо не знаят.

Селото е заселено към 1812 год. По инициатива на турския управител на Видинския санджак – Юсеин Паша.

Заселването е станало при следните:

Всевластният управител на санджака, поискал да направи на р. Искър една водна мелница, за която е трябвало да се направи яз на реката и да се отбие вода по изкуствено прокопана вада, която да кара воденицата. За тази цел се събират на ангария всички села от оряховска околия и в продължение на 2-3 месеца при непосилен труд се изкопава воденична вада с дължина от 3 км на която построяват воденица с 8 мелнични камъка. В околността е имало необработени земи наречени – Държавен Суват (*суват – водно корито), а за поддържане на яза, който се отнасял често от буйния Искър, също и за самата мелница е имало нужда от работници, затова по искането на Юсеин Паша се заселват от с. Гигенска Махла 7-8 семейства, около днешния център на селото, от което вземали работници. При тези семейства идват и се заселват други такива от околни села.

В следствие на слабата турска власт и обезоръжаването на населението на тези места е могло да вирее пладнешки хайдутлък. Към с. Брегаре, Оряховско е имало тогава едно черкезко село, жители на което нападали селяните по среден ден и им вземали воловете от ярема. Кражбата в този вид у черкезите, става занаят от първостепенно значение.

Общината се е управлявала от чорбаджиите и субаша представител на турската власт. За малки постъпки субашата наказвал с бой или глоба. Чорбаджиите са имали голямо влияние пред турската власт. Най – видния от тях е бил чорбаджи Дуру, твърде богат и с голямо влияние пред турската власт. Една година съседните села Бешлий (Байкал) и Радинь не допусkali добитъка на с. Крушовене да пие вода на р. Дунав и да се придаде часът от сувата каланлъка към района на с. Крушовене.

Населението дълги години след заселването се е занимавало с земеделие по – малко, от колкото със скотовъдство. Големи необработени пространства земя се намирали в околността на селото, по които самодоволно и нашироко са пасли крушовенски стада. Но с нарастването на населението картината се изменя. Постепенно необработени земи постепенно се изорават. За пасбище остава една незначителна част от района. Търговия и занаяти не е имало почти никакви. Населението е българско с източно православно вероизповедание. В миналото българите не се женели за румънки, мит позволявали на дъщерите си да се женят за румънци, но в последствие това се нарушава.

Когато на запад настанаха борби за отдавна прокламираната от Френската революция - „свобода, братство и равенство“, тук имаше пълен духовен мрак. Крушовенчани не са знаели друго, освен търпеливо да носят наложените им от съдбата тежки ярем. Те не можеха да знаят друго, освен онова което им каже чорбаджи Дуру и Субашията. Пукването на черешовото топче не наруши дълбокия им сън. Едва по – близките топовни гърмежи около град Плевен им отвориха болезнено очите.

Когато духовен мрак покрива цяла една страна, чудно ни е че можем да намерим в едно затънтено село като Крушовене следа от онова, което се нарича училище. Слупан бурдел (землянка), едва осветено от малки прозорчета с откожи, вместо стъкла, няколко седалища и маси груба изработка, непроветрено, влажно и отоплявано с голяма пръстенна печка. Това е едновременно училищно помещение до 1874 г., а през 1885 година в същото дворно място е построена църква храм.

Училищното помещение е построено по нареждането на турския реформатор Мидхад паша – областен управител северна България, училищната сграда имала 2 учебни стаи с по две малки прозорчета и една малка учителска стая. Учителите през свободното си време са наблюдавали учениците през едни малки прозорчета. Стаите са имали дъсчени подове. Почистването на стаите е правено от 4-5 ученика след занятията. След няколко години новото училище – отделен слуга, която е вършила тази работа.

През 1906 г. към старото училище се пристрояват още 2 класни стаи, поради нарастването броя на учениците. Построява се отделна учителска стая, а старата такава се преправя за учебна. Училищното помещение строено през 1874 г. става негодно и се мисли за построяването на ново по нов план, който държавата предлага. Такова се почва през юни 1915 и до есента се покрива, понеже наемателя е искал 60 000 лв. повече от договорената сума, понеже с обявяването на мобилизацията 1915 10.09 надницата и строителните материали поскъпват. Исканата сума в повече не му била дадена остава да се допострои на части и училището едва 1921 г. –салона и една учебна стая и през учебната 1921/22 г. се помещава прогимназията, а 1922 е окончателно завършено. През 1921 г. по стопански начин се построява едно махленско училище в махалата „Греда“. През 1924 г. училището в църковния двор се разваля, защото е почнало да се срутва, и по плана се изгражда и улица. Училището от църковния двор е фотографирано.

За свитък е използвахме най – старият запазен до днес, предоставен на училището доклад от 1923 година, той е непълен поради невъзможността за пазването му